QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF JOSEPH R. MICALLEF
ONOR. IMĦALLEF TONIO MALLIA

Seduta ta' nhar l-Erbgħa, 15 ta' Novembru, 2023.

Numru 61

Rikors numru 475/13/1 LM

Antoine Spiteri

v.

Mario Vella u Matthew Vella

Il-Qorti:

1. Rat ir-rikors ġuramentat ippreżentat mill-attur Antoine Spiteri fl-20 ta' Mejju, 2013, li fih jingħad u ntalab hekk:

> "1. Illi nhar l-4 ta' Settembru, 2010 għall-ħabta tas-6.00 p.m. ġewwa Triq ix-Xtut, San Pawl il-Baħar l-esponent ġie aggredit mill-konvenut;
>
> 2. Illi minħabba dan l-aġir vjolenti da parti tal-konvenut l-esponent sofra ġrieħi gravi u ta' natura permanenti fuq il-persuna tiegħu u dan kif jirriżulta mill-anness rapport mediku (Dok A).

Għaldaqstant l-esponent jitlob umilment li din l-Onorabbli Qorti joġgħobha:

1. Tiddikjara illi nhar l-4 ta' Settembru, 2010 għall-ħabta tas-6.00 p.m. ġewwa Triq ix-Xtut, San Pawl il-Baħar, il-konvenut aggredixxa lill-esponent u kkawżalu ġrieħi ta' natura permanenti fuq il-persuna tiegħu;
2. Tiddikjara konsegwentement illi l-attur sofra danni;
3. Tillikwida d-danni hekk sofferti mill-attur;
4. Tordna lill-konvenut iħallas lill-attur is-somma hekk likwidata.

Bl-ispejjeż inkluż dawk tal-ittra uffiċjali datata 8 ta' Awwissu, 2012, il-mandat ta' sekwestru ppreżentat kontestwalment u l-imgħax u l-konvenut inġunt in subizzjoni."

2. Rat ir-risposta ġuramentata tal-konvenuti Mario Vella u Matthew Vella, ippreżentata minnhom fit-30 ta' Lulju, 2013, li biha eċċepew:

"1. Illi in linea preliminari wkoll, l-azzjoni hija nulla u dana billi m'hemm l-ebda spjega fil-premessi ta' kif seħħ l-inċident, senjatament, għalfejn għandhom iġorru l-ħtija għal tali inċident u min mill-konvenuti għandu jġorr tali ħtija billi għal kemm ġew imħarrka żewġ konvenuti hemm dejjem riferenza għall- 'konvenut' u per konsegwenza m'hemm l-ebda spejga tal-kawża fil-premessi u lanqas rabta bejn il-premessi u t-talbiet u dana bi ksur palesi tar-regoli li nisbu fil-Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta;

2. Illi l-pretensjoni hija waħda infondata fil-fatt u fid-dritt u dana stante li l-konvenuti ma jġorru l-ebda ħtija għall-istess inċident;

3. Illi l-konvenuti bħala fatt ġew illiberati minn kull akkuża penali f'dan ir-rigward u dana hekk kif jirriżulta mis-sentenza datata 12 ta' Lulju, 2012 per Maġistrat Doreen Clarke hawn annessa u markata bħala Dok MV 11;

4. Illi m'hemm l-ebda likwidazzjoni ta' danni li tista' ssir billi m'hemm l-ebda persentaġġ ta' debilità permanenti;

5. Illi m'għandu jsir l-ebda ħlas ta' danni mill-konvenuti jew min minnhom lill-attur;

6. Illi finalment din il-kawża m'hija xejn għajr pretest ħalli inħareġ mandat ta' sekwestru kontra l-konvenuti u huwa abbuż lampanti tal-proċedura meta m'hemm l-ebda bażi għal dan u lanqas għad m'hemm persentaġġ ta' debilità li qed jallega li sofra l-istess attur;

7. Salv eċċezzjonijiet ultejuri hekk kif permessi mil-liġi."

3. Rat is-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tad-29 ta' Novembru, 2017, li permezz tagħha l-kawża ġiet deċiża fis-sens illi:

> "1. Tiċħad l-eċċezzjonijiet kollha tal-konvenuti, ħlief għat-tieni u l-ħames eċċezzjoni li qegħdin jiġu milqugħa fir-rigward biss tal-konvenut Matthew Vella;
> 2. Tillibera lill-konvenut Matthew Vella mill-osservanza tal-ġudizzju;
> 3. Tilqa' l-ewwel talba attriċi fil-konfront biss tal-konvenut Mario Vella u tiddikjara li d-danni sofferti mill-attur Antoine Spiteri fuq il-persuna tiegħu waqt argument li seħħ nhar l-4 ta' Settembru, 2010 għall-ħabta ta' bejn is-6.00 u s-7.00 ta' filgħaxija fi Triq ix-Xtut, San Pawl il-Baħar, ġew ikkaġunati unikament minħabba l-aġir tal-konvenut Mario Vella;
> 4. Tillikwida d-danni sofferti mill-attur fis-somma ta' tmint elef, mija u disgħin Euro (€8,190);
> 5. Tikkundanna lill-konvenut Mario Vella jħallas lill-attur Antoine Spiteri, is-somma ta' tmint elef, mija u disgħin Euro (€8,190).
> Bl-ispejjeż ta' dawn il-proċeduri u bl-imgħax legali mid-data tas-sentenza sad-data tal-ħlas effettiv, kontra l-konvenut Mario Vella, ħlief għall-ispejjeż tal-konvenut Matthew Vella li jibqgħu a karigu tal-attur Antoine Spiteri."

4. Dik il-Qorti tat is-sentenza tagħha wara li għamlet is-segwenti konsiderazzjonijiet:

> "Fl-atti ta' dawn il-proċeduri ġew esebiti kopji ta' sentenzi mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali u dan wara li kienu ttieħdu proċeduri kriminali kontra l-erba' persuni involulti fil-ġlieda inkwistjoni, ladarba kien irriżulta li kemm l-attur u kemm l-konvenut Mario Vella kienu ġarrbu ġrieħi gravi. Irid jingħad li għalkemm kif ġie deċiż fil-kawża fl-ismijiet **Maurice Meli Bugeja pro et noe vs. Francis Vella**[1], li:
>
> > "Il-proċeduri kriminali u dawk ċivili huma distinti u separati u ma hemm xejn li jżomm lill-atturi biex jintavolaw din il-kawża fil-mori ta' proċeduri kriminali..."
>
> u dan wara kollox kif inhu statwit bl-artikolu 6 tal-Kodiċi Kriminali fejn huwa rikonoxxut illi att delittwuż jista' jwassal għal żewġ azzjonijiet, waħda kriminali u l-oħra ċivili, li però jitmexxew indipendentement waħda mill-oħra, fis-sentenza fl-ismijiet **Godfrey Schembri vs. Victor Portelli**[2] ġie ritenut:

[1] P.A., 26.01.2001.
[2] Q.A., 31.05.2013.

> “Għalkemm il-proċeduri kriminali huma distinti u separati minn dawk ċivili, Qorti ta’ ġurisdizzjoni ċivili tista’ tirreferi għal dak deċiż f’kamp kriminali għall-fini tal-apprezzament tal-provi prodotti quddiemha, u s-sentenza hija prova li l-Qorti Ċivili tista’ tqis u tikkunsidra. Il-Prim’ Awla tal-Qorti Ċivili fil-kawża **Briffa vs. Abela**, deċiża fit-28 ta’ Marzu, 2003, osservat li ma hemm xejn kuntrarju għall-esebizzjoni f’kawża ċivili ta’ kopja ta’ sentenza mogħtija mill-Qorti Kriminali fuq l-istess fatti, iżda l-ġudizzju in sede penale jikkostitwixxi “waħda mill-provi, għalkemm hi prova importanti” (sottolinejar ta’ din il-Qorti). Din il-Qorti, fil-kawża **Xuereb vs. Micallef**, deċiża fis-26 ta’ Novembru, 1923 kienet approvat dak li qal il-ġurista Laurent fis-sens illi “*si ritiene che il giudice civile può al bisogno attingere gli elementi della sua canonizazzione alle prove raccolta in procedimento penale”.*

Illi fis-sentenza fl-ismijiet **Degabriele vs. Montebello**[3], b’adeżjoni ma’ gurisprudenza anterjuri, intqal li “ma hemm xejn ħażin li ġudikant fi proċess ċivili jorbot deċiżjoni tiegħu mal-provi miġbura fi proċediment kriminali”, proprju għaliex ma hemm xejn kuntrarju fil-liġi li f’kawża ċivili tiġi esebita kopja ta’ sentenza mogħtija f’kawża kriminali fuq l-istess fatti, sakemm din tkun biss waħda mill-provi li qorti ċivili tieħu in konsiderazzjoni.[4]

Illi kwantu għall-grad probatorju rikjest fi proċeduri ċivili u fi proċeduri kriminali:

> “Il-ġudikant, fil-kamp ċivili, għandu jiddeċiedi fuq il-provi li jkollu quddiemu, meta dawn jinduċu fih dik iċ-ċertezza morali li kull tribunal għandu jfittex, u mhux fuq sempliċi possibilitajiet; imma dik iċ-ċertezza morali hija biżżejjed, bħala li hija bażata fuq il-preponderanza tal-probabilitajiet. U dana għad-differenza ta’ dak li japplika fil-kamp kriminali, fejn il-ħtija trid tirriżulta mingħajr ma tħalli ebda dubbju raġjonevoli”. (**Eucaristico Zammit vs. Eustrachio Petrococchino**, App. 25.02.1952).[5]

Fil-proċeduri odjerni, ġiet esebita kopja tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati bħala Qorti ta’ Ġudikatura Kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs. Mario Vella u Matthew Vella** li ma tantx hi ta’ għajnuna, minkejja li l-konvenuti jinqdew biha fit-tielet eċċezzjoni tagħhom, għax f’dawk il-proċeduri ma kinux xehdu l-attur odjern u Etienne Fenech u għalhekk dik il-Qorti kulma kellha quddiemha kienet ix-xhieda tal-konvenuti odjerni, għax anki x-xhieda tal-membri tal-Korp tal-Pulizija li jkunu investigaw il-każ tkun ibbażata fuq dak li jkun intqal lilhom.

Iżda għar-rigward tas-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs. Etienne Fenech** li wkoll ġiet esebita, ai termini tal-ġurisprudenza suċitata, din

[3] P.A., 28.01.2010.

[4] Ara wkoll f’dan is-sens **Pace vs. Camilleri,** Q,A., 27.07.2007; **Caruana vs. Ministeru tal-Ambjent et**, P.A., 07.07.2004 u **Bugeja vs. Coreschi,** Q.A., 30.04.2009.

[5] Ara ukoll **Paul Vassallo vs. Carmelo Pace**, App., 05.03.1986 u **Group 4 Securitas (Malta Limited) vs. Godfrey Lopez et,** P.A., 25.11.2013

il-Qorti ċertament tista’ tieħu konjizzjoni ta’ din s-sentenza għall-finijiet ta’ apprezzament tal-provi imressqin quddiemha.

Illi kwantu għar-responsabbilità għall-akkadut, din il-Qorti hi rinfaċċjata b’żewġ verżjonijiet opposti għal xulxin. Il-konvenuti min-naħa tagħhom jgħidu li Mario Vella kellem lil Etienne Fenech bil-kelma it-tajba, iżda ġie aggredit minnu b’katina u mill-attur Antoine Spiteri, filwaqt li l-attur u ħatnu Etienne Fenech jgħidu li filwaqt li Mario Vella flimkien ma’ ibnu Matthew, marru jilmentaw b’mod aggressiv ma’ Etienne Fenech dwar l-ilma li kien nieżel fit-triq, il-konvenuti daru għall-attur għall-ebda raġuni hekk kif tfaċċa u Etienne Fenech ddefenda biss lill-attur billi pprova jżomm lil Mario Vella milli ikompli jaggredih u ma tah ebda daqqiet bil-katina. Liema minn dawn iż-żewġ verżjonijiet hija dik veritjera, huwa ovvjament ta’ importanza assoluta u l-qofol tal-vertenza odjerna. L-artikoli 1030 sa 1033 tal-Kodiċi Ċivili li jirregolaw ir-responsabbilità u eventwali ħlas ta’ danni, japplikaw għal sitwazzjonijiet bħal dik odjerna:

> “**1030**. Kull min jagħmel użu ta’ jedd tiegħu fil-qies li jmiss, ma jweġibx għall-ħsara li tiġri b’dan l-użu.
>
> **1031**. Iżda, kull wieħed iwieġeb għall-ħsara li tiġri bi ħtija tiegħu.
>
> **1032**. (1) Jitqies fi ħtija kull min bl-egħmil tiegħu ma jużax il-prudenza, id-diliġenza, u l-ħsieb ta’ missier tajjeb tal-familja.
>
> (2) Ħadd ma jwieġeb, fin-nuqqas ta’ disposizzjoni espressa tal-liġi, għall-ħsara li tiġri minħabba nuqqas ta’ prudenza, ta’ diliġenza jew ta’ ħsieb fi grad akbar.
>
> **1033.** Kull min, bil-ħsieb jew mingħajr ħsieb li jagħmel deni, għax ikun irid jew b’nuqqas ta’ diliġenza, ta’ prudenza jew ta’ ħsieb, jagħmel jew jonqos li jagħmel xi ħaġa li biha jikser xi dmir impost mil-liġi, hu obbligat għall-ħlas tal-ħsara li tiġri minħabba f’hekk.”

Tqis illi f’sitwazzjoni bħal din b’verżjonijiet hekk dijametrikament opposti għal xulxin, il-Qorti trid bilfors tirrikorri għal indizji oħra, bħal konsistenza fix-xhieda, verosimiljanza għar-realtà, indizzji korroborattivi u anki preponderanza ta’ probabbiltajiet li jistgħu jnisslu ċertezza morali fil-ġudikant u dan aktar u aktar f’każ fejn il-partijiet fi ġlieda, tnejn fuq naħa u tnejn fuq in-naħa l-oħra, kienu l-uniċi xhieda okulari fil-kawża.

Meta jkun hemm kuntrast bejn ix-xhieda tal-partijiet, il-kriterju determinanti mhuwiex dak jekk il-ġudikant assolutament jemminx dak li jkun ġie spjegat lilu, iżda jekk dawk l-ispjegazzjonijiet humiex verosimili fiċ-ċirkostanzi żvarjati tal-ħajja.[6] Il-grad probatorju rikjest fil-kamp ċivili huwa dak li biżżejjed li jkun inissel ċertezza morali f’moħħ

[6] **Borg vs. Bartolo**, App. Inf., 25.06. 1980.

il-ġudikant li tkun indotta minn preponderanza ta' provi meqjusa fuq bilanċ ta' probabbilitajiet.[7]

Mhux l-ewwel darba li Qorti tkun rinfaċċjata b'verżjonijiet opposti għal xulxin, anzi meta każ ikun kontestat fuq il-provi u mhux fuq l-interpretazzjoni tal-liġi, x'aktarx li huwa proprju dan li jiġri, ċjoè li jkun hemm verżjonijiet kunfliġġenti.

Illi kif ingħad mill-Qrati tagħna:

> "Mhux kwalunkwe tip ta' konflitt għandu jħalli lill-Qorti f'dak l-istat ta' perplessità li minħabba fih ma tkunx tista' tiddeċiedi b'kuxjenza kwieta u jkollha taqa' fuq ir-regola tal-in dubio pro reo. Il-konflitt fil-provi, sakemm il-bniedem jibqa' soġġett għall-iżbalji tal-perċezzjonijiet tiegħu u għall-passjoni, huma ħaġa li l-Qrati jridu jkunu dejjem lesti għaliha. Meta l-każ ikun hekk, il-Qorti m'għandhiex taqa' ċomb fuq l-iskappatoja tad-dubbju, imma għandha teżamina bl-akbar reqqa jekk xi waħda miż-żewġ verżjonijiet, fid-dawl tas-soliti kriterji tal-kredibilità u speċjalment dawk tal-konsistenza u verosimiljanza, għandhiex teskludi lill-oħra, anke fuq il-bilanċ tal-probabbilità u tal-preponderanza tal-provi, għax dawn, f'kawża ċivili, huma ġeneralment suffiċjenti għall-konvinċiment tal-ġudikant ... Anzi, f'każijiet bħal dawn, aktar ma jkun il-konflitt bejn versjoni u oħra, aktar tidher il-possibbilità ta' qerq da parti ta' xi wieħed mill-kontendenti."[8]

Bl-istess mod, il-Qorti tal-Appell fit-2 ta' Gunju, 2003, fis-sentenza fl-ismijiet **Middle Sea Insurance p.l.c. noe vs. Victor Sammut**[9] irreteniet illi:

> "F'każ ta' konflittwalità l-Qorti trid tadopera aktar attenzjoni biex proprju taċċerta ruħha jekk xi waħda miż-żewġ verżjonijiet possibbli għandhiex teskludi lill-oħra, anke fuq l-bilanċ tal-probabilitajiet, tal-preponderanza u tal-verosimiljanza tal-provi." Għalhekk fil-konflitt ta' versjonijiet li jesisti f'din il-kawza għandu jiġi esaminat liema waħda mit-tezijiet konfilinġenti hi l-aktar attendibbli. Għandu jiġi esaminat jekk xi waħda mill-versjonijiet hi sostnuta mill-provi prodotti. Jekk jesistu tali provi konsegwentement ikun hemm sostenn qawwi u definittiv lil xi waħda mill-verżjonijiet li allura jista jingħad li hi korroborata. Għandu jiġi esaminat ukoll jekk jesistix xi fatt li jwassal għall-konklużjoni liema verżjoni tirrispekkja r-realtà tal-fatti, u kwindi għandha tiġi aċċettata bħala dik veritiera u attendibbli."[10]

Din il-Qorti tagħmel riferiment ukoll għas-sentenza fl-ismijiet **Joseph Tonna vs. Philip Azzopardi**[11] fejn ingħad illi:

---

[7] *Vide* wkoll **Caruana vs. Laurenti**, P.A., 08.04.1994; **Borg vs. Manager tal-Intrapriża tal-Ħalib**, P.A.,17.07.1981; **Vassallo vs. Pace** (Vol.LXX.II.144) u **Zammit vs. Petrococchino**, App. Kum., 25.02.1952.

[8] **Carmelo Farrugia vs. Rokku Farrugia**, P.A., 24.11.1966 per Onor. Imħallef Maurice Caruana Curran.

[9] 02.06.2003.

[10] *Vide* ukoll P.A., 09.12.2011, **Dr Elizabeth Vella M.D. vs. Bieb Bieb Limited et**

[11] App.Inf., 12.04.2007.

"In materja ta' provi, r-regoli l-aktar prevalenti fl-ordinament ġuridiku tagħna jidhru li huma dawn:

a) Ibda biex ir-regola tradizzjonali tal-piż tal-provi timpani a kariku tal-parti li tallega fatt l-oneru li ġġib il-prova tal-eżistenza tiegħu. Tali oneru hu ugwalment spartit bejn il-kontendenti, sija fuq l-attur li jsostni l-fatti favorevoli li jikkostitwixxu l-bażi tad-dritt azzjonat minnu (*actori incumbit probatio*), sija fuq il-konvenut għas-sostenn tal-fatt miġjub minnu biex jikkontrasta l-pretiża tal-attur *(reus in excipiendo fit actor*) – Ara Vol. XLVI, P.i, pġ. 5.

b) Fil-kors tal-kawża dan il-piż jista' joxxilla minn parti għall-oħra, għax, kif jingħad, 'jista jkun ġie stabbilit fatt li juri *prima facie* li t-teżi tal-attur hija sostenuta' – Ara Vol. XXXVII, P.i, pġ. 577;

ċ) Il-ġudikant adit mill-meritu tal-każ hu tenut jiddeċiedi *iuxta allegata et probata,* u dan jimporta illi d-deċiżjoni tiegħu tiġi estratta unikament mill-allegazzjoni tal-partijiet. Jiġifieri, minn dawk iċ-ċirkustanzi tal-fatti dedotti għab-bażi tad-domanda jew tal-eċċezzjoni u l-provi offerti mill-partijiet. Jikkonsegwi illi d-dixxiplina tal-piż tal-provi ssir bażi tar-regola legali tal-ġudizzju in kwantu timponi fuq il-ġudikant il-konsiderazzjoni li l-fatt allegat mhuwiex veru għax mhux ippruvat;

d) Il-valutazzjoni tal-provi hu fondat fuq il-prinċipju tal-konvinċiment liberu tal-ġudikant. Lilu hu mogħti l-poter diskrezzjonali tal-apprezzament tar-riżultanzi probatorji u allura hu liberu li jibbaża l-konvinċiment tiegħu minn dawk il-provi li hu jidhirlu li huma l-aktar attendibbli u idoneji għall-formazzjoni tal-konvinċiment tiegħu. Naturalment dik id-diskrezzjoni tiegħu hi soġġetta għal dak il-limitu legali impost fuqu mill-artikolu 218 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili li jrid li fis-sentenza tingħata motivazzjoni raġonata li tikkonsenti l-kontroll tal-ħsieb loġiku segwit fuq appell interpost mis-sentenza. Motivazzjoni din, li jekk jinstab li tirrispondi mal-loġika u r-razzjonalita', kif ukoll koerenti mal-elementi utilizzati allura skont ġurisprudenza konkordi, ma tiġix disturbata minn Qorti ta' reviżjoni – Ara b'eżempju Ramchand Kilumal noe vs. Jessie Blanco – App. 30 ta' Ġunju, 1912 (Vol.XXIV. P.i, pġ. 104)".

Applikati dawn il-prinċipji li jitnisslu mill-ġurisprudenza tal-Qrati għall-kawża odjerna, għandu jingħad illi fil-kawża Rikors Maħluf Nru 297/13 fl-ismijiet Mario Vella vs. Etienne Fenech li nstemgħet kontestwalment ma' din il-kawża u li wkoll ġiet deċiża llum, din il-Qorti wasslet għall-konklużjoni li kienet iżjed konvinċenti x-xhieda ta' Mario u Matthew Vella li kienu konsistenti fil-verżjoni tagħhom mill-bidu sal-aħħar. Din il-Qorti qieset li l-verżjoni li taw Etienne Fenech u Antoine Spiteri, man mano kienet tinbidel skont iċ-ċirkostanzi u kien hemm hafna diskrepanzi fix-xhieda tagħhom. Hekk pereżempju Etienne Fenech ipprova jagħti x'jifhem li hu ma kellux saħħa f'idu li jerfa' katina u jxejjer biha d-daqqiet. Però ħin minnhom jammetti fix-xhieda tiegħu li kien qabad il-katina b'żewġ idejn, kif wara kollox sostna Mario Vella, u għollieha 'l fuq. Etienne Fenech ma jagħti ebda spjegazzjoni għalfejn irrikora għal ġest vjolenti bħal dan. Ħin minnhom fix-xhieda tiegħu Etienne Fenech jgħid li l-katina waqqgħetlu minn idejh, imma fix-xhieda

li ta f'din il-kawża *a fol.* 128, jammetti li ġibed lill-attur bil-katina, meta f'partijiet oħrajn tax-xhieda tiegħu qal li din il-katina meta għollieha waqgħet minn idu. Il-Qorti tal-Maġistrati fil-kawża istitwita mill-Pulizija kontra Etienne Fenech, ma emmnitx lill-imputat meta qal li ma kellux saħħa f'idu, għax sostniet li dan ma setax ikun meta ammetta li felaħ jaħsel id-dgħajsa ta' oħtu. Terġa' u tgħid jekk il-konvenut kien tant diżabilitat li kellu idu x-xellugija tiżloga ruħha u idu l-leminija miksura fi tnax-il biċċa, allura kif irnexxielu skont kif qal hu, jillokja għonq l-attur?! Kien ikun aktar faċli għalih li jxejjer għal ftit katina ta' żewġ metri milli jibqa' jżomm persuna llokjata jekk idejh kienu daqstant problematiċi.

Waqt ix-xhieda tiegħu Etienne Fenech jgħid li hu kien tella' d-dgħajsa ta' oħtu mill-baħar u biex jipprova li seta' jagħmel dan minkejja d-diżabilità tiegħu, spjega in kontroeżami li kien irnexxilu jagħmel dan bis-snin twal ta' esperjenza li kellu u billi saq it-*trailer* sal-baħar mingħajr ebda sforz.

L-attur skont ir-rapport tal-Pulizija kien stqarr li meta ħareġ mill-*boathouse* kien ra lil Mario Vella u lil ibnu Matthew jattakkaw lil Etienne Fenech. Sussegwentement biddel il-verżjoni tiegħu u qal li kienu biss qed jitgħajru u l-konvenuti daru għalih għalxejn b'xejn. In kontroeżami l-attur jammetti li seta' dakinhar qal hekk lill-Pulizija fil-fixla. Imma normalment meta wieħed ikun mifxul, jinsa jgħid kulma jkun ġara mhux jispiċċa jgħid dak li ma jkunx ġara. Fil-każ in deżamina Antoine Spiteri kien irrapporta lill-Pulizija dak illi llum jammetti li ma kienx ġara, ċjoè kien qal lill-Pulizija illi Etienne Fenech kien ġie attakkat meta ma kienx.

Fil-kawża Rikors Maħluf Nru 297/13 Antoine Spiteri pprova juri li l-użu tal-forza li għamel Etienne Fenech kien ġustifikat għax dan ipprova jiddefendi lilu meta daru għalih Mario u Matthew Vella. Imbagħad Antoine Spiteri biddel il-verżjoni tiegħu, tenut kont ukoll tal-fatt li ma jidhirx li Etienne Fenech kellu xi ġrieħi fuq persuntu.

Etienne Fenech fix-xhieda tiegħu jgħid li meta seħħ l-inċident kienu preżenti martu u oħtu u t-tfal ta' ħatnu, imma għal xi raġuni ma tella' lil ħadd minnhom biex jixhed, liema nuqqas jitfa' ċerti dubji fuq il-verżjoni tiegħu u ta' ħatnu Antoine Spiteri. Din il-Qorti tmur oltre dak li kkonkludiet il-Qorti tal-Maġistrati fil-każ kontra Etienne Fenech u tqis li ma kien hemm ebda raġuni għalfejn Mario u Matthew Vella jaggredixxu lil Antoine Spiteri kieku ma kienx hu li mbotta lil Mario Vella. Fil-fatt fir-rapport tal-Pulizija ngħad li Antoine Spiteri kien qalilhom li aggredixxa lil Mario u Matthew Vella biex jiddefendi lil Etienne Fenech. Din il-Qorti temmen li kien x'kien it-ton li Mario Vella uża meta beda jilmenta ma' Etienne Fenech, kienu Antoine Spiteri u Etienne Fenech li ħebbew għalihom b'Etienne Fenech juża katina ħoxna tal-metall ta' xi żewġ metri li tista' tagħmel ħsara kbira. Il-Qorti tal-Maġistrati għalhekk kienet ikkonkludiet illi jekk kien veru li Etienne Fenech kien aġġixxa għad-difiża leġittima ta' ħatnu, kien hemm

eċċess da parti tal-imputat. Fis-sentenza li ngħatat illum ukoll fil-kawża Rikors Maħluf Nru 297/13 fl-ismijiet Mario Vella vs. Etienne Fenech, ir-responsabbilità għad-danni sofferti minn Mario Vella ġew akkollati kollha lil Etienne Fenech għax kif aġixxa Fenech ċertament ma kienx aġir ta' persuna responsabbli u għandu jitqies bħala aġir eċċessiv.

Illi fil-kawża odjerna fejn prattikament ġew prodotti l-istess provi bħal fil-kawża konnessa magħha (Rikors Maħluf Nru 297/13), loġikament anki hawnhekk hija l-verżjoni ta' Mario Vella u Matthew Vella li fil-fehma tal-Qorti għandha tiġi emmnuta. Matthew Vella nnega li kien ta daqqa ta' ponn lill-attur f'imnieħru u anki Mario Vella jinnega li wara li kien ikkalma kollox, għal xejn b'xejn kien ta daqqa ta' ponn lill-attur fuq in-naħa tal-lemin ta' wiċċu u ta' widintu. Tqum waħeda l-mistoqsija jekk tabilħaqq hija veritjiera l-verżjoni tal-attur Antoine Spiteri, allura għalfejn l-attur ma tellgħax jixhed bħala xhud tiegħu lil ċertu 'Johnny' li skont Spiteri kien mar biex iferraqhom, jekk tassew l-inċident inkwistjoni seħħ fil-preżenza ta' dan 'Johnny'? Min-naħa l-oħra però hu evidenti wkoll li l-attur fil-jum tal-ġlieda kien sofra ġrieħi gravi u hekk għadu jsofri sal-lum b'diżabilità permanenti ta' tnejn fil-mija skont ir-rapport tal-Espert Mediku inkarigat min din il-Qorti u dawn id-danni huma reali u ma ġewx mix-xejn. Il-Qorti tagħmel riferiment għas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati fl-ismijiet Il-**Pulizija vs. Etienne Fenech** esebita in atti, fejn jingħad li mill-provi miġjuba quddiemha, il-Qorti kienet temmen li kien Mario Vella li weġġa' lil Antoine Spiteri. Anzi din il-Qorti iżżid tgħid li hija temmen li kien ukoll Matthew Vella li weġġa' lil attur, però dan seħħ waqt il-ġlieda fejn l-attur aggredixxa lill-konvenut Mario Vella billi mbuttah u spiccaw inqalbu fuq xulxin. Mill-feriti subiti mill-attur kif deskritti fid-dokumentazzjoni tar-rapporti tal-isptar Mater Dei u tal-poliklinika tal-Mosta, hu però evidenti li r-reazzjoni tal-konvenuti versu l-attur kienet sproporzjonata, tant li l-attur spiċċa bi ġrieħi gravi u bl-ebda wieħed mill-konvenuti ma ġie mweġġa' mill-attur. Kif deċiż illum stess fil-kawża li nstemgħet kontestwalment ma' din il-kawża, l-konvenut Mario Vella effettivament ġie imweġġa' mhux mill-attur odjern imma minn Etienne Fenech.

L-abbli avukat difensur tal-konvenuti fin-nota ta' sottomissjonijiet finali tiegħu, jagħmel riferiment għat-teorija tal-*calor rixae*, ċjoè tad-difiża wara li persuna tiġi pprovokata. Però skont il-ġurisprudenza tal-Qrati tagħna, tali difiża mhijiex sostenibbli meta r-reazzjoni tkun waħda sproporzjonata kif ċertament kienet fil-każ odjern. Fis-sentenza fl-ismijiet **Matthew Camilleri vs. Kriston sive Carston Caruana**[12] jingħad illi:

> "Min jikkaġuna danni fi ġlieda ma jistax jinvoka, b'menomazzjoni tad-danni, il-provokazzjoni, jew, forsi aktar eżattament, il-"*calor rixae*", jekk il-provokazzjoni kien ipprovokaha hu stess. Kieku stess min jikkaġuna d-danni, ikkaġunahom waqt li kien qiegħed jirreaġixxi, <u>l-iskuzanti tal-</u>

[12] P.A., 27.04.2007.

provokazzjoni lanqas hi ammessa, jekk dik ir-reazzjoni tiegħu ma kienitx proporzjonata.[13] (Kollez. Vol. XL, paġ. 376).”

Hekk ukoll fis-sentenza fl-ismijiet **Alfred Sciberras vs. Walter Steel**[14] ġie ritenut:

> “Illi l-imħarrek jidher li jsejjes id-difiża tiegħu fuq il-provokazzjoni, jew aħjar id-dagħdigħa tal-mument (magħrufa bħala l-*calor rixae*). Biex isseħħ din id-difiża, ukoll fil-qasam ta’ azzjoni ċivili għad-danni, jrid jintwera li jrid ikun hemm grad xieraq ta’ proporzjonalità bejn l-għemil meqjus provokatorju u l-għemil li jnissel il-ħsara[15]. Fil-każ tal-lum, din il-proporzjonalità ma teżistix.”

Tqis illi anki fil-każ odjern ma kinitx teżisti din il-proporzjonalità u l-konvenuti għandhom għalhekk jinżammu responsabbli għad-danni kaġunati lill-attur dakinhar tal-ġlieda ta’ bejniethom.

Però qabel mal-Qorti tgħaddi sabiex tiddeċiedi dwar min kien responsabbli għal tali danni u tasal anki biex tikkalkula d-danni, l-ewwel sejra teżamina l-eċċezzjoni tan-nullità tar-Rikors Maħluf imanqla mill-konvenuti li tgħid li l-azzjoni attriċi hija nulla u dana billi m’hemm l-ebda spjega fil-premessi ta’ kif seħħ l-inċident, senjatament, għalfejn għandhom iġorru l-ħtija għal tali inċident u min mill-konvenuti għandu jġorr tali ħtija billi għalkemm ġew imħarrka żewġ konvenuti hemm dejjem riferiment għall-‘konvenut’ u per konsegwenza m’hemm l-ebda spejga tal-kawża fil-premessi u lanqas rabta bejn il-premessi u t-talbiet u dana bi ksur palesi tar-regoli li nisbu fil-Kap. 12 tal-Liġijiet ta’ Malta.

Din il-Qorti kif preseduta kemm-il darba rriteniet[16] illi skont il-ġurisprudenza kostanti tal-Qrati tagħna, biex nuqqas iwassal għan-nullità ta’ atti gudizzjarji, hemm bżonn li jkun tali li ma jistax jiġi tollerat mingħajr ħsara għal xi prinċipju ta’ ġustizzja proċedurali.[17] Biex ċitazzjoni tiġi dikjarata nulla u jitwaqqaf il-kors tal-kawża, difett proċedurali ma jġibx in-nullità tal-att jekk il-parti l-oħra ma tbatix xi preġudizzju serju.[18] Biex tiġi dikjarata nulla ċitazzjoni u jitwaqqaf il-kors tagħha, jinħtieġ li jkunu jikkonkorru raġunijiet gravi, fosthom nuqqasijiet ta’ evidenti preġudizzju għad-difiża tal-konvenut.[19]

Il-Qrati tagħna mhumiex favur il-formaliżmu esaġerat u fejn jistgħu jsalvaw l-atti u mhux jannullawhom. Il-prassi segwita mill-Qrati tagħna, anki abbażi tal-emendi introdotti bl-Att XXIV tal-1995, inkluż l-artikolu

---

[13] Sottolinejar ta’ din il-Qorti.

[14] P.A., 02.03.2006.

[15] P.A.,28.01.2004 fil-kawża fl-ismijiet **Jane Carbonara pro et noe vs. Mark Julian Ryan et**

[16] Ara fost oħrajn **Ellith Management & Sales Limited vs. Capstone Advisory Co. Limited**, 11.03.2015 u **Cranes and Commercial Sales Limited vs. Carmelo Borg et**, 04.02.2016.

[17] **Emanuel Ellul vs. Agnese Gera de Petri et**, Appell Ċivili Superjuri, 21.04.1995.

[18] **Attard Michael vs. Raymond Galea**, Appell Ċivili Superjuri, 12.05.1998.

[19] **Francis Xavier sive Mose Aquilina vs. Carmela sive Lina Aquilina**, Appell Ċivili Superjuri, 21.03.1988.

175 tal-Kapitolu 12 tal-Liġijiet ta' Malta, hija li formaliżmu eżaġerat ilu ħafna li ġie mnaqqas u limitat u bir-raġun il-liġi qiegħda tkun aktar inklinata li tkompli tillimita l-formaliżmu u n-nullitajiet ta' diversi forom li jnutruh[20] u konsegwentement l-atti għandhom jiġu salvati anzichè annullati jew dikjarati nulli.[21]

Fis-sentenza fl-ismijiet **Vella vs. Cefai**[22] l-Qorti tal-Appell sostniet li meta fl-att taċ-ċitazzjoni jkun hemm vjolazzjoni tal-forma, l-eċċezzjoni tan-nullità taċ-ċitazzjoni tista' tiġi milqugħa biss kemm-il darba dik il-vjolazzjoni tkun ġiebet lill-parti li titlob in-nullità preġudizzju li ma jistax jissewwa xort'oħra ħlief billi l-att jiġi annullat. Inoltre l-Qorti kompliet tafferma li f'dawn il-każi huwa dejjem opportun li l-Qorti, kemm jista' jkun għall-pratticità u sabiex tiġi evitata multiplikazzjoni ta' kawżi u spejjeż żejda, għandha tkun iebsa meta tilqa' l-eċċezzjoni tan-nullità u kemm jista' jkun għandha ssalva atti ġudizzjarji. Att ta' ċitazzjoni għandu jiġi mwaqqa' u annullat biss għal raġunijiet gravi. In-nullità tal-atti ġudizzjarji hija sanzjoni estrema li l-liġi trid li tiġi imposta biss meta n-nuqqas formali jew sostanzjali fl-att, ma jistax assolutament jiġi tollerat mingħajr ħsara għal xi prinċipju ta' ġustizzja proċedurali.[23]

Fuq kollox hemm ipprovdut fil-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili, fl-artikolu 789, fl-ewwel subartikolu tiegħu:

> "**789**. (1) L-eċċezzjoni ta' nullità tal-atti ġudizzjarji tista' tingħata –
> (a) jekk in-nullità hija iddikjarata mil-liġi espressament;
> (b) jekk l-att jinħareġ minn qorti mhux kompetenti;
> (ċ) jekk fl-att ikun hemm vjolazzjoni tal-forma meħtieġa mil-liġi, ukoll jekk mhux taħt piena ta' nullità, kemm-il darba dik il-vjolazzjoni tkun ġiebet, lill-parti li titlob in-nullità, preġudizzju illi ma jistax jissewwa xort'oħra ħlief billi l-att jiġi annullat;
> (d) jekk l-att ikun nieqes minn xi partikolarità essenzjali espressament meħtieġa mil-liġi:
> Iżda dik l-eċċezzjoni ta' nullità kif maħsuba fil-paragrafi (a), (ċ), u (d) ma tkunx tista' tingħata jekk dak in-nuqqas jew vjolazzjoni jkunu jistgħu jissewwew taħt kull disposizzjoni oħra tal-liġi."

Meta jiġi applikat dan l-insenjament għall-każ odjern, joħroġ ċar illi n-nuqqas proċedurali invokat mill-konvenut ma ġabilhom ebda preġudizzju li ma jistax jissewwa xort'oħra ħlief billi l-att jiġi annullat. Bil-kawżi li kienu għaddejjin quddiem il-Qrati tal-Magistrati u l-kawżi ċivili bejniethom dwar il-ġlieda inkwistjoni, il-partijiet kienu ben konsapevoli tal-asserzjonijiet u allegazzjonijiet fil-konfront ta' xulxin. Tqis għalhekk illi fl-ispirtu tal-insenjament sopraċitat, il-mod pjuttost ingarbuljat kif ġie ippostulat ir-Rikors Maħluf fil-kawża odjerna

[20] **Malta Development Corporation vs. Paul Licari**, P.A., 22.04.2004, **Charles Fino vs. Alfred Fabri noe**, Q.A., 28.02.1997; **Maurizio Urso vs. Fr. Charles Cini**, P.A., 19.01.1999.
[21] **Ellul vs. Coleiro.,** Q.A., 24. 01.1994; **Guillaumier Industries Ltd vs. Fava et**, P.A., 28.10.1998, **Attard noe vs. Galea,** Q.A., 12.05.1998; u **Aquilina vs. Cassar, Kollez. Vol.LXXVI.IV.666.**
[22] Appell Ċivili, 04.11.1991, Vol.LXXV.II.467.
[23] Ara wkoll **S.M.T. Developers Limited u Bathroom Styles Limited vs. Soap and Sponge Limited**, Q.A., 06.02.2015.

m'għandux jagħti lok għan-nullità tar-Rikors Maħluf u ta' dawn il-proċeduri. Għalhekk tqis illi din l-eċċezzjoni preliminari għandu tkun miċħuda.

Danni allegatament sofferti mill-attur:

Tqis illi l-attur ma ppreżenta ebda prospett ta' danni sofferti minnu bħala damnum emergens. L-attur lanqas biss ippreżenta provi dokumentarji dwar danni materjali li seta' sofra għajr għal telf prospettiv minħabba diżabilità permanenti. Għaldaqstant din il-Qorti ser tikkunsidra biss it-telf tal-qligħ abbażi tal-artikolu 1045(1) tal-Kap. 16 u ċjoè *lucrum cessans* minħabba d-diżabbilità permanenti li ġarrab l-attur b'konsegwenza tal-aġir tal-konvenuti, kif riskontrata mill-Espert Mediku.

Lucrum Cessans:

Din il-Qorti ser toqgħod fuq ir-rapport tal-Espert Mediku Mr Charles Swain li rriskontra diżabilità permanenti fl-attur ta' tnejn fil-mija (2%), ċjoè ta' wieħed fil-mija (1%) għall-uġigħ li l-attur jgħid li jħoss u ta' wieħed fil-mija (1%) minħabba li l-attur ma jistax jiekol ikel iebes. Dawn iż-żewġ kundizzjonijiet huma direttament relatati mad-daqqa li qala' l-attur fuq iż-*zygoma* fil-ġlieda li kellu mal-konvenuti, liema daqqa abbażi tal-provi li ġew prodotti din il-Qorti qed tattribwieha lil Mario Vella. Fir-rigward ta' Matthew Vella, abbażi tal-provi prodotti, din il-Qorti qed tattribwixxi lilu d-daqqa li qala' l-attur fuq imnieħru, fir-rigward ta' liema però l-Espert Mediku ma rriskontra l-ebda diżabilità permanenti. Għaldaqstant il-konvenut Matthew Vella għandu jiġi liberat mill-osservanza tal-ġudizzju stante li ma ġie ppruvat ebda ness bejn dak li l-attur allega li kien għamillu Matthew Vella u d-diżabilità permanenti riskontrata mill-Espert Mediku Charles Swain. Il-Qorti tqis illi r-responsabbilità għad-danni sofferti mill-attur għandha tiġi attribwita unikament lill-konvenut Mario Vella.

Illi fi żmien illi sofra d-diżabilità permanenti fl-4 ta' Settembru 2010, l-attur kien ser jagħlaq 39 sena. Ta' dik l-età, kellu probabbilità li jkompli jaħdem għal madwar 26 snin sa kemm jagħlaq il-65 sena u dan tenut kont tal-working life expectancy tal-attur f'kuntest fejn il-*life expectancy* tal-Maltin żdiedet sostanzjalment, u taċ-*chances and changes of life*.

Illi mill-*Income Tax returns* tal-attur jirriżulta li fl-2011 kellu qligħ nett ta' €11,381.60, fl-2012 kellu qligħ nett ta' €11,561.63 u fl-2013 kellu qligħ nett €11,853.46. Din il-Qorti ser tieħu l-ogħla minn dawn l-ammonti u miegħu qed iżżid is-somma ta' €4,367 bħala dħul annwali li l-attur kellu minn xogħol part-time u in vista tal-għoli tal-ħajja ser tieħu ċ-ċifra ta' €17,500 bħala l-*multiplicand.*

Il-komputazzjoni tat-telf għandha ssir b'dan il-mod: (€17,500 x 26) x 2% = €9,100. It-tnaqqis għal **lump sum payment** solitament huwa ta'

> 20%. Minħabba li għaddew kważi seba' snin mid-data tal-inċident, it-tnaqqis għal-*lump sum payment* f'dan il-każ ser ikun ta' 10%[24] u għalhekk id-danni bħala lucrum cessans qegħdin jiġu likwidati fis-somma ta' **€8,190.**

5. Rat ir-rikors tal-appell tal-konvenut Mario Vella li permezz tiegħu talab lil din il-Qorti tħassar, tirrevoka u tikkanċella s-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili tad-29 ta' Novembru, 2017, fl-ismijiet premessi, sa fejn tikkonċerna lilu u tiċħad it-talbiet tal-attur appellat fil-konfront tiegħu u tilqa' l-eċċezzjonijiet tiegħu, jew f'każ li ma tintlaqax din it-talba, li tvarja s-sentenza appellata f'dik il-parti li tikkonċerna d-danni likwidati, sabiex minflok takkorda somma inferjuri minn dik indikata fis-sentenza appellata u dan bl-ispejjeż taż-żewġ istanzi kontra l-appellat Antoine Spiteri.

6. Rat ir-risposta tal-appell tal-attur Antoine Spiteri li permezz tagħha wieġeb li s-sentenza appellata hija ġusta u timmerita konferma minn din l-Onorabbli Qorti. Kif ukoll, l-attur appellat isostni li mhux talli m'hemmx lok għal varjazzjoni tas-sentenza, iżda jekk xejn it-tnaqqis kien wisq u kellu jkun ta' perċentwal inferjuri minn dak adottat mill-Ewwel Qorti.

7. Semgħet lid-difensuri tal-partijiet jitrattaw l-appell in eżami.

[24] Ara **Spiteri v. Zammit Tabone**, Q.A., 16.03.1999 u Caruana vs. Camilleri, Q.A., 27.02.2004.

8. Rat l-atti kollha tal-kawża;

Ikkonsidrat:

9. Illi dan il-każ jitratta talba mressqa mill-attur, li safa aggredit waqt argument li nqala' nhar l-4 ta' Settembru, 2010, sabiex il-konvenuti jinżammu responsabbli għall-ġrieħi ta' natura permanenti li huwa ġarrab. Konsegwentement mill-Qorti ntalbet ukoll, dikjarazzjoni li l-attur sofra d-danni, li jiġu likwidati d-danni mġarrba mill-attur u li l-konvenuti jiġu ordnati li jħallsu lill-attur is-somma hekk likwidata.

10. Il-konvenuti Mario u Matthew Vella ċaħdu l-pretensjonijiet tal-attur bħala nfondati fil-fatt u fid-dritt, peress li ma jġorru l-ebda ħtija għall-inċident in kwistjoni. Konsegwentement ma hemm l-ebda likwidazzjoni ta' danni u m'għandu jsir l-ebda ħlas ta' danni min-naħa tal-konvenuti.

11. L-Ewwel Qorti, filwaqt li lliberat lill-konvenut Matthew Vella mill-osservanza tal-ġudizzju, ċaħdet l-eċċezzjonijiet kollha (ħlief dawk fir-rigward tal-konvenut Matthew Vella); laqgħet it-talbiet tal-attur limitatament fil-konfront ta' Mario Vella u ddikjarat li l-ġrieħi li ġarrab l-attur waqt l-argument tal-4 ta' Settembru, 2010, ġew ikkaġunati unikament minħabba l-aġir ta' Mario Vella; illikwidat id-danni mġarrba mill-attur fis-somma ta' €8,190 u kkundannat lill-konvenut Mario Vella jħallas lill-attur Antoine Spiteri s-somma ta' €8,190. Bl-ispejjeż tal-proċeduri u bl-imgħax

legali mid-data tas-sentenza sad-data tal-ħlas effettiv kontra l-konvenut Mario Vella, ħlief għall-ispejjeż ta' Matthew Vella, li għandhom jitħallsu mill-attur.

12. Il-konvenut Mario Vella ħassu aggravat bl-imsemmija sentenza u għalhekk interpona appell minnha. L-appell tiegħu jissejjes fuq tliet aggravji prinċipali: (I) l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Ewwel Qorti dwar ir-responsabbiltà għad-danni; (II) l-Ewwel Qorti ma kellha takkorda l-ebda danni jew l-ammont likwidat kellu jkun ferm inqas u (III) l-appellant m'għandu jeħel l-ebda spejjeż.

13. Għandu jingħad mal-ewwel li, sa fejn l-appellant jilmenta mill-apprezzament tal-provi magħmul mill-Ewwel Qorti, tajjeb li jiġi mfakkar li, din il-Qorti bħala Qorti ta' reviżjoni ma tiddisturbax faċilment id-diskrezzjoni eżerċitata mill-Ewwel Qorti, sakemm ma tkunx manifestament żbaljata jew għax ikun hemm raġunijiet gravi biżżejjed, bil-konsegwenza li tkun ser titwettaq inġustizzja. Għalkemm din il-Qorti għandha tara u tifli l-valutazzjoni magħmula mill-Ewwel Qorti, m'għandhiex taqbad u twarrabha jekk ma jkunx hemm raġunijiet tabilħaqq serji biex tagħmel dan. Il-funzjoni ta' reviżjoni li trid tagħmel din il-Qorti ma twassalx bilfors biex twarrab id-diskrezzjoni tal-eżerċizzju tal-apprezzament tal-provi li jkun sar mill-Ewwel Qorti, bħallikieku ma sar xejn. Għall-kuntrarju, jekk jirriżulta li l-apprezzament tal-provi li jkun sar

mill-Ewwel Qorti huwa wieħed sostnut mill-provi li jinsabu fl-atti, u li l-konklużjonijiet tas-sentenza appellata jkunu s-sinteżi tar-raġunament mibni fuq dawk il-provi u t-tħaddim xieraq tal-liġi dwarhom, din il-Qorti ma twaqqax dik id-diskrezzjoni. (Ara s-sentenza ta' din il-Qorti tal-25 ta' Ottubru, 2023, fl-ismijiet **Citadel Insurance plc v. Shield Services Limited et** u l-ġabra ta' referenzi għas-sentenzi hemm magħmula).

14. Wara li din il-Qorti rat mill-ġdid il-provi fl-atti tal-kawża u l-argumenti mressqa mill-konvenut appellant, ma tqisx li hemm raġunijiet gravi, għala għandha tiddisturba l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Ewwel Qorti, hekk kif jippretendi l-konvenut appellant. Huwa minnu li l-ewwel Qorti b'rabta mal-kawża li ġġib referenza 297/2013 fl-ismijiet **Mario Vella v. Etienne Fenech,** deċiża mill-istess Qorti, fl-istess ġurnata, qieset li l-verżjoni li taw Mario u Matthew Vella dwar kif ġara l-każ kienet aktar konvinċenti minn dik li ngħatat minn Etienne Fenech u Antoine Spiteri, li kienet tinbidel skont iċ-ċirkostanzi u li kien hemm numru ta' diskrepanzi fix-xhieda ta' dawn l-aħħar tnejn. Għaldaqstant ikkonkludiet li, ma kien hemm l-ebda raġuni għalfejn Mario Vella u Matthew Vella jaggredixxu lil Antoine Spiteri, kieku ma kienx hu (Spiteri) li mbotta lil Mario Vella. Madankollu, minkejja l-fatt li fis-sentenza appellata wkoll, l-Ewwel Qorti kienet konsistenti meta qalet li l-verżjoni tal-konvenuti dwar kif seħħ l-argument kienet aktar konvinċenti, hija għaddiet ukoll sabiex tiddikjara li: "*hu però evidenti li r-reazzjoni tal-konvenuti versu l-attur kienet*

sproporzjonata, tant li l-attur spiċċa bi ġrieħi gravi u bl-ebda wieħed mill-konvenuti ma ġie mweġġa' mill-attur."

15. L-Ewwel Qorti ġustament warrbet l-argument ta' *calor rixae* mressaq mill-konvenuti fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħhom, fis-sens li din id-difiża mhix sostenibbli meta r-reazzjoni tkun waħda sproporzjonata. B'żieda mal-ġurisprudenza ċitata mill-Ewwel Qorti, issir referenza għas-sentenza reċenti ta' din il-Qorti tat-12 ta' Lulju, 2023, fil-kawża fl-ismijiet **Jeffrey Saliba v. Richard Attard** dwar din il-materja, fejn hemm ingħad:

> *"21. Mill-banda l-oħra, id-difiża tal-provokazzjoni hija bbażata fuq is-saħna tad-demm u d-dgħajfien tar-raġuni tal-individwu – ħaġa li wieħed jista' jaħrabha u jilqa' għaliha minn qabel b'rieda qawwija u b'karattru sod. Biex konvenut isejjes id-difiża tiegħu f'azzjoni ċivili għad-danni fuq il-provokazzjoni, jew aħjar id-dagħdigħa tal-mument (magħrufa wkoll bħala l-calor rixae), irid jintwera li jkun hemm grad xieraq ta' proporzjonalità bejn l-għemil meqjus provokatorju u l-għemil li jnissel il-ħsara (ara* ***Jane Carbonara pro et noe v. Mark Julian Ryan et*** *mogħtija mill-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fit-28 ta' Jannar, 2004). Fis-sewwa, jekk ir-reazzjoni ta' min jikkaġuna d-dannu tkun waħda sproporzjonata huwa ma jistax iqajjem id-difiża tal-provokazzjoni biex jinħeles mir-responsabbiltà li jwieġeb għal dak id-dannu (ara* ***Matthew Camilleri v. Kriston sive Carson Caruana*** *deċiża mill-Qorti tal-Appell fis-26 ta' Ġunju, 2009)."*

Applikati l-istess prinċipji għall-każ in eżami, għalkemm din il-Qorti tinsab konvinta li t-tgħajjir verbali li kien għaddej dakinhar tal-inċident, skala hekk kif l-attur mar jimbotta lill-konvenut appellant, iżda jibqa' l-fatt li, din il-Qorti wkoll tqis ir-reazzjoni tal-konvenuti sproporzjonata. Ċertament huwa nieqes l-element ta' proporzjonalità bejn l-għemil meqjus provokatorju da parti tal-attur u l-għemil li nissel il-ħsara lill-attur min-naħa tal-konvenut appellant.

16. Fl-ewwel argument imressaq mill-konvenut appellant, huwa jibqa' jiċħad li kkawża l-feriti mġarrba mill-attur appellat. Iżda fil-fehma ta' din il-Qorti, dan jinsab kontradett mill-istess ċertifikat mediku tal-konvenut appellant maħruġ mill-Isptar Mater Dei fl-14 ta' Settembru, 2010 (ara Dok. LB1 a fol. 226), li wara l-ġlieda ġarrab ġrieħi f'idu x-xellugija u hemm nota mdaħħla bit-titolu "*Orthopedic review*" fejn ġie riskontrat li l-pazjent (il-konvenut Mario Vella) daħal b'uġigħ f'idejh ix-xellugija li kienet ukoll minfuħa "***after punching another person in the face***"*.* Ċertament l-impjegati tal-isptar li daħħlu din l-informazzjoni ma vvintawx dan minn żniedhom, iżda ta' bilfors kienet informazzjoni li ngħatat mill-istess pazjent (il-konvenut appellant). Dan ixejjen l-argument tal-konvenut appellant li ma kienx hu li kkawża l-ġrieħi li ġarrab l-attur (ikkunsidrat ukoll li ħadd aktar minn dawk involuti fil-ġlieda ma lmenta minn daqqa ta' ponn f'wiċċu).

17. Fit-tieni lok, il-konvenut appellant isostni li f'kull każ aġixxa "*in legittima difesa*" hekk kif spiċċa aggredit, u li wieħed mill-aggressuri għamel użu minn arma, jiġifieri katina tal-ħadid, dan ifisser li r-reazzjoni tiegħu kienet waħda proporzjonata. Tajjeb li jiġi ppreċiżat li, minkejja d-diverġenzi bejn il-verżjonijiet tal-kontendenti fil-kawża, jinsab assodat li ma kienx l-attur li għamel użu minn katina, iżda Etienne Fenech. Ta' dak l-aġir irresponsabbli, Fenech ġie kkundannat iħallas tiegħu (fil-proċeduri

msemmija qabel, li jġibu referenza 297/2013) fil-konfront tal-konvenut appellant Mario Vella (li ġie kkumpensat tal-ġrieħi li ġarrab konsegwenza tal-aġir ta' Fenech). Dik is-sentenza ma ġietx appellata u llum tikkostitwixxi ġudikat. Fl-ebda stadju tal-provi ma ngħad li l-attur appellat odjern għamel użu minn katina. Dan ifisser li r-reazzjoni tal-konvenut appellant fil-konfront tal-attur Spiteri kienet tabilħaqq eċċessiva, tant li bid-daqqa ta' ponn li ta lil Spiteri, l-istess konvenut Mario Vella, weġġa' idu sew. Kwindi, minn għarbiel mill-ġdid tal-provi, ma jirriżultax li l-attur appellat wettaq xi għemil li jista' jingħad li jiġġustifika l-aggressjoni li ġarrab mill-appellant.

18. Għalhekk din il-Qorti ma ssib xejn x'tiċċensura fl-eżerċizzju tad-diskrezzjoni tal-Ewwel Qorti fl-apprezzament tal-provi u ma tara xejn kunfliġġenti fil-fatt li fil-kawża l-oħra Fenech ġie kkundannat iħallas id-danni mġarrba minn Mario Vella, konvenut f'din il-kawża. Hekk kif Fenech ġie miżmum responsabbli għad-danni li ġarrab Mario Vella minħabba aġir eċċessiv min-naħa ta' Fenech, hekk ukoll, Vella għamel użu sproporzjonat fl-aggressjoni tiegħu fil-konfront tal-attur appellat Spiteri, u ta' dan għandu jwieġeb għall-konsegwenzi. Isegwi li l-ewwel aggravju ma jreġix u ser jiġi miċħud.

19. It-tieni aggravju tal-konvenut appellant jissejjes fuq l-argument li l-Ewwel Qorti ma kellha takkorda l-ebda danni bħala *lucrum cessans,* jew

inkella l-ammont likwidat kellu jkun ferm inqas. Dan jingħad mill-konvenut appellant fir-rigward ta' erba' fatturi (i) Għalkemm ir-rapport mediku jikkonkludi li l-attur ġarrab diżabbiltà fil-grad ta' 2%, waqt l-eskussjoni tal-perit mediku rriżulta li l-attur m'għandu l-ebda diżabbiltà; (ii) Għal dak li jirrigwarda l-*lucrum cessans,* il-konvenut appellant jikkontesta l-*multiplicand* fil-likwidazzjoni tad-danni, peress li jsostni li ma jirriżultax li l-ammont ta' dħul annwali tal-attur kien dak adottat mill-Ewwel Qorti; (iii) l-appellant ma jaqbilx li l-attur appellat kien ser jagħmel il-ħajja lavorattiva tiegħu kollha jaħdem u għalhekk b'rispett għall-kunċett ta' *chances and changes of life* ma kellux isir sempliċi tnaqqis bejn l-età pensjonabbli ta' 65 sena u l-età li kellu l-attur ta' 39 sena meta seħħ l-inċident u (iv) l-Ewwel Qorti kellha tnaqqas 20% bħala *lump sum payment reduction* u mhux tnaqqas dan il-perċentwal għal 10%. Jagħmel referenza għall-ġurisprudenza fuq dan il-prinċipju.

20. Fl-ewwel punt imqanqal mill-konvenut appellant jingħad li l-konsulent mediku inkarigat mill-Ewwel Qorti ammetta li l-attur m'għandu l-ebda diżabbiltà medika u li l-perċentwal ta' 2% huwa għal kollox suġġettiv. Inoltre, ġaladarba kien jispetta lill-attur li jipprova d-danni li huwa sofra u dan lil hinn mill-kwistjoni ta' ħtija, ma hemm l-ebda danni x'jiġu likwidati hekk kif ma ressaq l-ebda provi.

21. Din il-Qorti tqis xieraq li jiġi ribadit il-prinċipju li fil-qasam ta' perizja medika, għalkemm Qorti mhix marbuta li taċċetta l-konklużjonijiet tar-rapporti tal-periti ġudizzjarji maħtura minnha kontra l-konvinzjoni tagħha stess, (ara Artikolu 681 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili) madankollu, ladarba l-fehmiet tal-espert mediku huma meqjusa bħala aċċertament ta' fatti, ifisser li sabiex il-Qorti tkun tista' twarrabhom, jeħtieġ li jkun hemm raġunijiet serji u validi biżżejjed. Wara kollox, il-Qorti ma tistax tkun prużuntuża illi tmur kontra l-opinjoni teknika tal-esperti tagħha, meta tali opinjoni ma tkunx ġiet raġonevolment megħluba bi provi oħra konvinċenti. Dan għaliex, f'qasam tekniku jew speċjalizzat, bħalma huwa l-qasam mediku, l-Imħallef ma jkollux dak l-għarfien tas-suġġett jew ħila prattika biex minn rajh jasal għall-fehma li ma tkunx gwidata minn fehma teknika ta' espert fil-qasam (ara s-sentenzi ta' din il-Qorti fl-ismijiet **Jeffrey Saliba v. Richard Attard,** deċiża fit-12 ta' Lulju, 2023, u **Simone Eve Collette Sammut et v. Adam Sammut** deċiża minn din il-Qorti fis-17 ta' Marzu, 2021).

22. Għalkemm huwa minnu li jispetta lill-attur li ressaq il-kawża ta' danni msejsa fuq diżabbiltà permanenti li jressaq il-provi meħtieġa, peress li mingħajr prova tad-diżabilità permanenti, wieħed ma jistax jitlob li jitħallas għal dawn it-tip ta' danni, il-perizja teknika fiha nnifisha għandha piż probatorju li ma jistax jiġi skartat faċilment. Aktar u aktar meta, f'dan il-każ għalkemm saret l-eskussjoni tal-perit mediku, ma jirriżultax li l-

appellant talab il-ħatra ta' periti addizzjonali. Huwa risaput li min ma jaqbilx ma' rapport ta' espert imqabbad mill-Qorti, għandu rimedju, dak li jitlob il-ħatra ta' periti addizzjonali. Min ma jagħmilx użu mill-mezzi legali disponibbli sabiex jikkontrasta rapport tal-perit tal-Qorti, ma jistax imbagħad jippretendi li l-Qorti twarrab dak ir-rapport, sempliċement peress li parti ma taqbilx miegħu, aktar u aktar fejn dak ir-rapport ikun ta' natura teknika, bħalma hija dik medika. (Ara s-sentenza ta' din il-Qorti tas-17 ta' Frar, 2022, fl-ismijiet **David Brincat et v. Francis Sammut et**). Imħallef li jkollu fl-atti tal-kawża rapport ta' espert mediku maħtur mill-Qorti stess, ma jistax ma jagħtix kasu, sakemm ma jurix li hemm raġuni valida għaliex m'għandux joqgħod fuqu (ara **Mario Galea v. Malta Freeport Terminals Limited et** deċiża minn din il-Qorti fit-22 ta' Ġunju, 2022).

23. Applikati dawn il-prinċipji għall-każ in eżami, minn qari tal-konklużjonijiet tar-rapport tal-Perit Mediku Dr. Charles Swain (fol. 42- 43 tal-proċess), jirriżulta:

> "Antoine Spiteri sofra ġrieħi ta' natura gravi fil-ġlieda li nqalgħet tlett snin ilu. Il-fratturi tal-wiċċ issa imfejqin għal kollox. L-ilmenti suġġestivi li jiddeskrivi huma diffiċli biex wieħed jivverifikhom però fl-istess ħin huma kredibbli u possibilment permanenti.
> **Għaldaqstant nikkunsidra li Mario Spiteri għandu diżabilità permanenti bħala riżultat dirett tal-ġrieħi li ġarrab fl-4 ta' Settembru, 2010. Id-diżabilità tammonta għal tnejn fil-mija (2%) tal-persuna totali**."

L-espert mediku tressaq jixhed mill-konvenuti, fejn ikkonċeda li l-frattura tal-għadma msejħa *zigoma* fieqet waħedha, mingħajr interventi kirurġiċi, u li l-ilmenti ta' Spiteri li jkun muġugħ meta jiġi biex jiekol ikel iebes (bħal ħobż, tuffieħ u *chewing gum*) huma suġġettivi, fis-sens li huma diffiċli sabiex wieħed ikun jista' jivverifika, jekk hux minnu li jkun muġugħ jew kemm għandu uġigħ. Ingħad ukoll mill-espert li l-attur fetaħ ħalqu kollu u li t-*temporal mandibular joints* li huma importanti fil-mastikazzjoni tal-ikel kienu normali, iżda qies li l-attur huwa 98% normali, peress li naqqas 1% għall-uġigħ u 1% għall-fatt li ma jistax jiekol affarijiet iebsin. L-espert saħaq li minkejja ma setax jivverifika l-uġigħ, dan l-uġigħ huwa kompatibbli mal-frattura tal-għadma tal-wiċċ li kellu l-attur, peress li l-għadma tal-wiċċ teħel mal-ġog, jiġifieri z-*zigoma* hija parti mill-għadma li jisimha *temporal bone* u *temporal bone mandibular*. Għalhekk l-espert emmen lill-attur meta ngħad minnu li jkollu ammont żgħir ta' uġigħ, speċjalment meta jiekol affarijiet iebsin. (sottolinjar ta' din il-Qorti)

24. Minn dan kollu, joħroġ li l-espert mediku nkarigat mill-Qorti fisser il-bażi tal-perċentwal stabbilita minnu ta' diżabilità tat-2 % mġarrba mill-attur, iżda bl-ebda mod ma jista' jingħad li l-imsemmi espert mediku rreveda jew ħassar dak il-perċentwal stabbilit minnu. Għalhekk, jekk kemm-il darba l-appellant ma kienx qiegħed jaqbel mal-perċentwal ta' diżabilità hekk stabbilit mill-perit mediku tal-Qorti, messu talab il-ħatra ta' periti addizzjonali, sabiex ikollu opinjoni oħra. Iżda fin-nuqqas, ma jistax

issa fil-grad ta' appell, isostni li d-diżabilità tal-attur ma ġietx debitament ippruvata. Isegwi li dan l-ewwel ilment taħt it-tieni aggravju tal-konvenut appellant ma jreġix.

25. Imiss li jiġi ndirizzat it-tieni lment, dak fejn l-appellant jsostni li ma jaqbilx mal-Ewwel Qorti dwar kif waslet għall-ammont ta' dħul tal-appellat. Jingħad mill-appellant li lanqas jekk taqbad l-ammont annwali tal-impjieg ewlieni, flimkien mal-ammont tal-impjieg *part-time* tal-appellat, ma tasal għall-ammont adottat mill-Ewwel Qorti. Dan wassal sabiex jgħolli sew is-somma likwidata mill-Ewwel Qorti.

26. Jiġi osservat li meta wieħed iqis li l-Ewwel Qorti ħadet qies tal-qligħ nett tal-attur fuq medda ta' tliet snin bejn l-2011 u l-2013 (ara Dok. JF 1 sa JF 3 a fol. 86 sa 88 tal-proċess) u adottat l-ogħla paga netta dik tal-2013, jiġifieri €11,853.46 u nkludiet id-dħul tal-attur mill-impjieg *part-time* għas-sena 2012 ta' €4,367 (ara Dok. AS 2 a fol. 24 u 25) dawn iwasslu għat-total ta' €16,220. Din il-figura tgħolliet għas-somma ta' €17,500, sabiex tieħu qies tal-għoli tal-ħajja, li ma tistax titqies irraġonevoli, ikkunsidrat iż-żieda fl-għoli tal-ħajja li seħħet f'dawn l-aħħar snin. Minkejja li ma tistax issir l-preżunzjoni li l-attur appellat kien ser jibqa' f'dan l-impjieg *part-time* tul il-ħajja lavorattiva tiegħu, dan l-impjieg, fih innifsu, jixhed il-potenzjal tal-attur li jtejjeb il-qligħ tiegħu b'impjieg addizzjonali, li ma jistax jiġi njorat.

27. Ikkunsidrat ukoll li, kif ingħad drabi oħra minn din il-Qorti, li d-dħul għall-fini tal-komputazzjoni tal-*lucrum cessans* għandu jkun dak gross u mhux dak nett (ara b'eżempju s-sentenza reċenti ta' din il-Qorti tal-10 ta' Ottubru, 2023, fil-kawża fl-ismijiet **Frederick Catania v. Ta' Mattew Fish Farm Limited**, kif ukoll dik ta' din il-Qorti tas-27 ta' Jannar, 2021, fil-kawża fl-ismijiet **Victor Fenech v. Malta Freeport Terminals Limited** u dik ta' **Galea v. Malta Freeport Terminals Limited et** msemmija qabel) ma tqisx li hemm lok la għal tnaqqis fl-ammont adottat mill-Ewwel Qorti kif jippretendi l-konvenut appellant u lanqas għal żidiet, ladarba ma tressaq l-ebda appell f'dan is-sens. Isegwi li lanqas dan it-tieni punt imqanqal mill-konvenut ma jista' jkun ta' fejda għalih.

28. It-tielet ilment li qajjem il-konvenut appellant huwa dak ta' *chances and changes of life,* fejn isostni li ladarba l-attur kellu 39 sena meta seħħ l-inċident, l-Ewwel Qorti ma kellhiex tadotta *multiplier* ta' 26 sena, jiġifieri d-differenza bejn l-età pensjonabbli ta' 65 sena u l-età li kellu l-attur meta seħħ l-inċident, peress li dan ifisser li l-attur kien ser jaħdem sal-età ta' 65, mingħajr ma tat qies tal-kunċett ta' *chances and changes of life*, kif riżultanti mill-ġurisprudenza.

29. Hija l-fehma ta' din il-Qorti, li għandu raġun il-konvenut appellant meta jsostni li l-Ewwel Qorti ma kellhiex tadotta *multiplier* ta' 26, billi sempliċement tqis li l-età lavorattiva tal-attur sa 65 sena u kkunsidrat li fil-

mument tal-inċident l-attur appellat kellu 39 sena, tagħmel sempliċi tnaqqis. Issir referenza għas-sentenza ta' din il-Qorti tas-17 ta' Marzu, 2021, fil-kawża fl-ismijiet **Juanita Muscat v. Leisure and Theme Park Limited**, fejn b'referenza għal dan il-punt ingħad:

> *"24. Fir-rigward tal-multiplier, il-Qorti tagħmel referenza għal sentenza riċenti ta' din il-Qorti fl-ismijiet* ***Bonanno Joseph v. Malta Freeport Terminals Limited*** *(Appell, 27/03/2020) fejn intqal illi:*
>
> *"Kif kellha okkazjoni din il-Qorti tikkumenta fir-rigward tal-multiplier f'diversi okkazjonijiet ohra, ghalkemm ghandu jittiehed qies tal-età tad-danneggjat fil-mument li sehh l-incident, normalment f'kazijiet bhal dawn m'ghandux isir semplici tnaqqis bejn l-età tal-irtirar, u l-età tal-persuna fil-mument ta' l-incident, izda l-multiplier irid jinkorpora go fih dak l-element ta' chances and changes of life or vicissitudes of life. Il-kuncett ta' chances and changes of life, gie introdott biex proprju jiggustifika temperament fil-komputazzjoni tad-danni a bazi tal-principju li hadd ma jaf il-futur u, ghalkemm persuna tista' tghix sa età avvanzata, il-hajja tghallimna mod iehor. Isegwi li l-working life expectancy m'ghandux ikun ikkonsidrat kollu ghal fissazzjoni tal-multiplier. (Ara f'dan is-sens is-sentenza ta' din il-Qorti, fil-kawza Francis Gauci v. Jimmy Bugeja, deciza fis-27 ta Novembru, 2009.) F'dan is-sens ukoll, fis-sentenza ta' din il-Qorti, fl-ismijiet Anthony Turner et v. Francis Agius et deciza fit-28 ta' Novembru 2003, fejn inghad hekk:*
>
> *"In other words the multiplier is set at a figure which takes into account both the fact that a capital sum capable of investment is more valuable than an equivalent aggregate income over a period of time and the chance that the plaintiff might anyway not have earned that income. " (The Law of Tort - W.V.H. Rogers, 1994, 2nd Ed. P.228)*
>
> *"Inghatat ukoll is-segwenti definizzjoni fir-rigward tal-multiplier: "A figure somewhat less than the number of years for which the loss is likely to continue, that is, in a personal injury action, until the plaintiff's injuries cease to affect earnings or the plaintiff dies or retires. This figure is then reduced partly because of the contingencies (i.e that the plaintiff might not have lived or worked so long or might have lost earnings even if the accident had not occurred) and partly because the plaintiff is going to receive not an income but a capital sum which can be invested to produce an income. The multiplier is not the product of precise calculation, but of estimation in the light of the facts of the particular case and of other comparable cases." (Peter Cane, Atiyah's Accidents, Compensation and the Law 6th Edit, 1999, pag.122).*

> *"Il-Qorti ssib li ghandha tfittex li tirreintegra kemm jista' jkun lil dak li jkun garrab hsara, u li terga' tqieghed lil tali persuna fl-istat li kienet qabel l-incident. Gie stabbilit ukoll li l-multiplier ghandu jibda jitqies minn dakinhar li sehh l-incident li fih il-vittma tkun garrbet il-griehi, (ara perezempju Salvatore Mifsud v. Carlo Camilleri et deciza minn din il-Qorti fis-16 ta' Novembru, 1983). Kwindi konsidrat li m'ghandux jittiehed biss il-maximum working life expectancy imma għandhom jittiehdu in konsiderazzjoni wkoll ic-chances and changes of life, tqis opportun li tirrevedi l-multiplier fil-kaz in ezami, ghal dak ta' 19."*

30. F'dak il-każ ta' Juanita Muscat, il-persuna li korriet kellha l-età ta' 38 sena meta seħħ l-inċident in kwistjoni u wara li ġew ikkonsidrati l-età tal-irtirar u "*chances and changes of life"* dik il-Qorti adottat *multiplier* ta' 22. Hekk ukoll f'dan il-każ, jitqies xieraq li jiġi adottat *multiplier* ta' 22, sabiex tabilħaqq jittieħed qies ta' dan l-element fil-komputazzjoni tal-*lucrum cessans* tal-attur u ser issir ir-reviżjoni relattiva.

31. L-aħħar punt imqanqal mill-konvenut appellant taħt dan it-tieni aggravju tiegħu, huwa dak dwar il-*lump sum reduction,* fejn jilmenta mit-tnaqqis ta' 10% akkordat mill-Ewwel Qorti, ikkunsidrat li l-proċess ġudizzjarju, quddiem l-Ewwel Qorti, dam ftit aktar minn erba' snin u jagħmel referenza għall-ġurisprudenza f'dan is-sens.

32. Dwar it-tnaqqis tal-*lump sum*, skont il-ġurisprudenza kostanti tal-Qrati tagħna, il-perċentwal ta' tnaqqis minħabba l-ħlas ta' *lump sum payment* jonqos bir-rata ta' 2% għal kull sena li l-kawża ddum għaddejja. (Ara f'dan is-sens is-sentenza ta' din il-Qorti tat-13 ta' Lulju, 2020, fil-kawża fl-ismijiet **John Muscat v. Camray Limited et**). Dan it-tnaqqis fil-

perċentwal jibda jiddekorri minn dakinhar li tkun ġiet intavolata l-kawża, sakemm tingħata s-sentenza finali. Fil-fatt ġie spjegat illi, ir-raġuni għalfejn issir din ir-riduzzjoni hija sabiex ittaffi l-iżvantaġġ illi jikkawża l-prinċipju ta' *in illiquidis non fit mora*, b'applikazzjoni ta' liema f'każijiet bħal dawn, l-imgħax jibda jiddekorri mid-data tas-sentenza, u mhux mid-data tal-intavolar tal-azzjoni. (Ara f'dan is-sens is-sentenzi ta' din il-Qorti tal-1 ta' Diċembru, 2021, fl-ismijiet **Anthony sive Antoine Dalli v. F.S. Engineering and Plastics Limited** u dik tas-6 ta' Ottubru, 2020, fil-kawża fl-ismijiet **Silvan Farruġia v. Carmelo Gatt et)**.

33. Jekk il-kawża ddum aktar minn għaxar snin biex tinqata', ġeneralment l-ebda tnaqqis ma jsir mis-somma likwidata (ara b'eżempju s-sentenza ta' din il-Qorti fl-ismijiet **Ian Dimech v. Mediterranean Trading Shipping Company Limited et** deċiża fit-30 ta' Ġunju, 2021 u dik ta' **Frederick Catania v. Ta' Mattew Fish Farm Limited** msemmija qabel). B'applikazzjoni tal-istess prinċipji, għalkemm it-tnaqqis ta' 10% seta' kien xieraq meta ngħatat l-ewwel sentenza, ikkunsidrat li s-sentenza finali ser tingħata wara ftit aktar minn għaxar snin minn meta ġiet intavolata l-azzjoni attriċi, din il-Qorti ma tqisx li għandu jsir tnaqqis ulterjuri bħala *lump sum payment*.

34. Għalhekk kunsidrat li ser jintlaqa' f'parti dan it-tieni aggravju, il-komputazzjoni tad-danni bħala *lucrum cessans* dovuti lill-attur huma dawn:

€17,500 (qligħ) x 22 (multiplier) x 2% (diżabilità) = €7,700

Din il-Qorti għalhekk tiddisponi minn dan it-tieni aggravju tal-konvenut appellant, billi tiddikjara li l-ammont dovut lill-attur appellat huwa dak ta' €7,700.

35. Jonqos li jiġi trattat l-aħħar aggravju tal-konvenut appellant, dak dwar il-kap tal-ispejjeż, fejn jingħad minnu li l-parti telliefa għandha tbati l-ispejjeż taż-żewġ istanzi.

36. Minkejja l-korrezzjoni żgħira li saret fil-likwidazzjoni tad-danni, ikkunsidrat li fl-aħħar mill-aħħar il-konvenut appellant, bħala l-persuna responsabbli għad-danni mġarrba mill-attur, għandu jħallas id-danni kif likwidati minn din il-Qorti, ma tarax raġuni l-għala għandha tvarja l-kap tal-ispejjeż, kif deċiż mill-Ewwel Qorti.

Decide

Għal dawn ir-raġunijiet kollha, din il-Qorti ser tilqa' parzjalment l-appell tal-konvenut appellant u tvarja s-sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili

tad-29 ta' Novembru, 2017, billi tikkonfermaha sa fejn illiberat lil Matthew Vella mill-osservanza tal-ġudizzju u ddikjarat lill-konvenut Mario Vella responsabbli għad-danni li ġarrab l-attur.

Tvarja d-danni likwidati, sabiex minflok tillikwida d-danni fis-somma ta' sebat elef u seba' mitt Ewro (€7,700) u tikkundanna lill-konvenut Mario Vella jħallas lill-attur Antoine Spiteri din is-somma, hekk kif likwidata minn din il-Qorti. Bl-imgħax legali mid-data tas-sentenza tal-Ewwel Qorti, sad-data tal-ħlas effettiv.

Bl-ispejjeż tal-prim'istanza, kif deċiż mill-Ewwel Qorti, filwaqt li l-ispejjeż ta' dan l-appell jitħallsu fir-rigward tas-sehem ta' 90% mill-konvenut appellant u 10% mill-attur appellat.

Mark Chetcuti Prim Imħallef	Joseph R. Micallef Imħallef	Tonio Mallia Imħallef

Deputat Reġistratur
gr